

Голас Радзімы

№ 24 (1337)

ЧРВЕНЬ 1974 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

КАРЭННЕ І ЛІСЦЕ

ДУМЫ АБ РАДЗІМЕ

Анкета аб Радзіме глыбока закранула нашых землякоў, дала штуршок, каб прайсці ў думках шляхамі жыцця, занова перажыць усё пра жыццё, ацаніць сваё стаўленне да Бацькаўшчыны. Такі выснаў напрошваецца сам сабой, калі чытаеш адказы на анкету, а праз радкі пісьма бачыш таго, хто, можа, не адзін раз садзіўся, каб напісаць яго. У кожны ліст укладзена столькі шчырасці, столькі непасрэдных пачуццяў, столькі грамадзянскай сталасці, што іх нельга чытаць без хвалявання, без узрушанасці, нельга не дзівіцца часам трываласці духоўных сувязей суайчыннікаў за рубяжом са сва-

ім народам, глыбіні іх патрыятычнай настроенасці.

Сярод тых, хто прыслаў адказы на анкету, шмат новых прозвішчаў, раней не знаёмых — чалавек упершыню ўзяўся за аловак, каб напісаць пісьмо ў рэдакцыю. Ніхто і нішто іншае не змусіла б яго пісаць у газету: хай сабе пішуць тыя, у каго граматы больш і складна выходзіць, а я лепш пачытаю ды павучуся ў разумных людзей. Але не выказаць тое, што ляжыць на сэрцы («Даруйце за мае памылкі, каб быў эдукаваны, — не так, а больш узнёслым стылем напісаў бы аб Радзіме!»), не напісаць пра свой родны кут, пра тое, як дарагі ён чалавеку, — гэта проста немагчыма.

Рэдакцыя «Голасу Радзімы» распаўсюдзіла сярод сваіх замежных чытачоў анкету.

«У кожнага чалавека, — гаварылася ў анкетце, — жыве ў душы сімвалічны вобраз, з якога пачынаецца глыбокае і ўсеабдымнае паняцце Радзіма. Для аднаго — гэта залітае сонцам пшанічнае поле дзе-небудзь на Брэстчыне, для другога — пах чаромхі, што расла за ваколіцай роднай вёскі над Дняпром, трэці і ў сне бачыць сцэжку, што вяла да бацькоўскага дома, які ён пакінуў шмат гадоў назад. Напэўна, падобны вобраз жыве і ў Вашым сэрцы, дарагі зямляк. Які гэта вобраз! Што ўспамінаецца Вам, калі Вы думаеце аб родным краі!»

Рэдакцыю таксама цікавіла, чаму людзей, якія доўгія гады жывуць удалечыні ад зямлі, дзе нарадзіліся, не пакідае пачуццё любасці да Радзімы; што ведаюць нашы суайчыннікі пра цяперашнюю Беларусь, сацыялістычную; як ставяцца да грамадскіх і сацыяльных перамен у сваім краі.

І вось адказы на анкету — цэлая гара пісьмаў.

«Каб я пражыў і сто гадоў за граніцай, ніколі не забуду роднай вёскі, дзе я рос, сцежак, па якіх хадзіў, водар кветак, што раслі каля нашай хаты. За мяжой я ўжо 44 гады, са старэй, прывык да месца і людзей. Часам здаецца: чаго яшчэ трэба! А як успомню пра Радзіму...»

З такіх жыццёвых разважанняў пачынае свой ліст Ф. Леванюк з Уругвая. Падобныя словы знойдзеш, бадай, у кожным лісце, бо чалавек, які напісаў яго, прызнаецца, што беражэ «глыбока ў сэрцы і ў нетрах памяці сваёй» сімвалічны вобраз маці-Радзімы, бо ўсе яго думкі — «толькі аб сваёй дарагой Бацькаўшчыне», бо край яго дзяцінства і малодасці не толькі часта ўспамі-

наецца земляку, але і «сніцца ў сне па начах».

Нішто не заслоніць гэты сімвалічны вобраз, ніякая сіла не парве тых нябачных, але такіх чуйных ніцей, якімі нашы суайчыннікі-патрыёты злучаны са сваёй зямлёй. І як горка, балюча і пуста без Радзімы. Нашы землякі не без падставы параўноўваюць сябе з лісцем, якое вецер сарваў з дрэва яшчэ зялёным і занёс немаведама куды, у чужы далёкі свет. А карэнне засталася там, у роднай глебе. Карэнне, што жывіць дрэва сокамі зямлі. Таму і сохне, і марнее лісце, губляе свой свежы колер, пазбаўленае карэнняў жыцця.

«Матэрыяльна я жыву не блага, але не скажу, што я шчаслівы, — піша Г. Пальцэвіч

з Канады. — Чужы край, чужы народ, чужая мова. Душа мая цяжка пакутуе. Часта ў галаву прыходзяць невясёлыя думкі: за што мяне так пакараў лёс! Чаму я павінен жыць удалечыні ад сваёй Радзімы, ад свайго народа!»

Перажыванні, роздум аб жыцці пад чужым небам, настальгію старога эмігранта няцяжка зразумець: Г. Пальцэвіч выехаў з Беларусі ў сталым веку, і натура яго не прыняла нічога чужароднага — ні мовы, ні звычайу, ні культуры. Але туга па Радзіме, пачуццё вялікай страты пастаянна трывожаць сумленне не толькі тых суайчыннікаў, золэк жыцця якіх засвяціўся тут, сярод

(Працяг на 4-й стар.)

Беларуская старонка. Вёска Сялец пад Брэстам.

Фота Г. ЛІХТАГОВІЧА.

ВЫСОКІ АЎТАРЫТЭТ

Значны ўклад вучоных нашай рэспублікі ў сусветную навуку высока ўзняў міжнародны аўтарытэт беларускай навуковай думкі. Усё часцей сталіца БССР становіцца месцам правядзення прадстаўнічых нарад, канферэнцый, сімпозіумаў па найбольш актуальных праблемах сучаснай навуцы. Пацвярджэнне гэтаму — падзеі прайшоўшага месяца.

Трэцяга чэрвеня ў Мінску пачаў работу ўсесаюзны сімпозіум па мембраналогіі—новай галіне біялогіі, якая выдзелілася ў апошняе дзесяцігоддзе. На працягу трох дзён вядучыя савецкія вучоныя і іх калегі з Венгрыі, ГДР, Румыніі, Польшчы, Чэхаславакіі, ЗША, Англіі, ФРГ праслухалі каля 100 дакладаў і павадамленіяў па адной з актуальнейшых праблем сучаснай біялогіі — структурнай лабільнасці мембран і іх ролі ў рэгуляцыі актыўнасці клетак. Беларускія вучоныя ўпершыню ў свеце сфармулявалі ўяўленне аб рэгуляцыі жыццёвых працэсаў з дапамогай канфармацыйных перабудоваў мембран. Іх гіпотэза атрымала шырокае прызнанне ў Савецкім Саюзе і за рубяжом. Менавіта таму Мінск быў абраны месцам першага міжнароднага форуму па новаму напрамку біялагічнай навуцы.

У канцы мінулага года прадстаўнікі акадэміі навук СССР, Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Манголіі, Польшчы і Чэхаславакіі падпісалі пагадненне аб стварэнні на базе Інстытута цепла- і масаабмену АН БССР Міжнароднага цэнтру для павышэння кваліфікацыі навуковых кадраў па праблеме «цепла- і масаабмен». З 4 па 19 чэрвеня ў Мінску працавала міжнародная школа «Матэматычныя пытанні цепла- і масаабмену», у якой удзельнічалі маладыя вучоныя з усіх краін, якія падпісалі пагадненне. Акрамя лекцыйных заняткаў, праграма школы прадугледжвала знаёмства з лабараторыямі Інстытута цепла- і масаабмену, кансультацыі слухачоў у буйнейшых савецкіх і зарубежных спецыялістаў.

Плэнна развіваюцца навуковыя сувязі паміж вучонымі Беларусі і Чэхаславакіі. Шматгадовыя сумесныя даследаванні вядуцца па некаторых праблемах цепла- і масаабмену, наладжана супрацоўніцтва ў галіне хімічнага каталізу, мікрамалекулярнай хіміі, біяхіміі, мікрабіялогіі, асабліва ў сферы даследаванняў мікрабіялагічных працэсаў, а таксама ў паразіталогіі, энтамалогіі, батаніцы. Цесныя сувязі існуюць паміж калектывамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і Карлаўскага ўніверсітэта, Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі і Вышэйшай сельскагаспадарчай школы ў Празе.

Як дарагіх гасцей сустракалі працоўныя нашай рэспублікі афіцыйную дэлегацыю партыйных і дзяржаўных дзеячаў, вучоных, інжынераў, гандлёвых работнікаў ЦССР на чале з намеснікам Старшыні ўрада Чэшскай Сацыялістычнай Рэспублікі Штэпанам Горнікам, якая прыбыла ў Мінск для ўдзелу ў Днях чэхаславацкай навуцы і тэхнікі ў Беларусі. У Мінску і іншых гарадах рэспублікі адбыліся сустрэчы з вучонымі і спецыялістамі з братняй сацыялістычнай краіны, якія працягалі шэраг дакладаў у навукова-даследчых установах і на прадпрыемствах. Буйной падзеяй Дзён з'явілася адкрыццё ў сталіцы Беларусі выстаўкі «Супрацоўніцтва Чэхаславакіі і СССР у галіне навуцы, тэхнікі і гандлю». Прайшоўшыя Дні чэхаславацкай навуцы і тэхнікі ў Беларусі паслужаць справае далейшага пашырэння супрацоўніцтва і ўмацавання дружбы народаў Савецкага Саюза і Чэхаславакіі.

У чэрвені ў Мінску адбылася нарада спецыялістаў краін — членаў СЭУ, у якой прынялі ўдзел прадстаўнікі Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, Савецкага Саюза і Чэхаславакіі. На нарадзе былі абмеркаваны шэраг важнейшых пытанняў па стандартызацыі ў будаўніцтве, лесапілаванні і дрэвапрацоўцы. Гэта адзін з пунктаў комплекснай праграмы сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі.

На працягу месяца ў Беларусі пабывалі дэлегацыі з многіх зарубежных краін. Мінск і Магілёў наведала дэлегацыя выкладчыкаў Цэнтральнай камсамольскай школы імя Дзімітрова Народнай Рэспублікі Балгарыі. З формамі і метадамі работы камсамола рэспублікі па камуністычнаму і інтэрнацыянальнаму выхаванню моладзі знаёмілася дэлегацыя актывістаў Саюза сацыялістычнай рабочай нямецкай моладзі ФРГ. Гасцямі Мінска была дэлегацыя Малійскага руху за мір, а таксама група кіраўнікоў гандлёвых арганізацый Пятсдамскай акругі ГДР.

ПАРТЫЗАНСКІМІ СЦЕЖКАМІ

Моладзь Аршанскага лакаматыўнага дэпо імя Героя Савецкага Саюза Заслонава зрабіла двухдзённы паход па маршруту Орша — Лемніца — Кажамыкі — Кузьміна — Кулаваць. У гэтых месцах у гады вайны партызаны-заслонаўцы здзейснілі нямала гераічных аперацый.

Гідамі ў моладзі былі актыўныя ўдзельнікі заслонаўскай эпопеі, ганаровыя чыгуначнікі, ветэраны дэпо А. Арцішук і А. Бухавец. У лесе ля кастроў, на месцы былых партызанскіх стаянак, яны расказвалі аб суровых і незабыўных днях барацьбы з нямецкімі акупантамі.

ГОСЦІ МІНЧАН

560 кіяўлян, якія прымалі ўдзел у вызваленні Беларусі ад фашысцкіх акупантаў, прыбылі ў Мінск спецыяльным турысцкім поездам. Яны наведалі месцы, па якіх трыццаць гадоў назад праходзілі з баямі.

Спецыяльнымі паяздамі прыязджаюць у Мінск экскурсанты з многіх іншых гарадоў краіны. Звыш трох тысяч турыстаў наведалі Мінск напярэдадні 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

КОМПЛЕКС ДЛЯ ХІМКАЎ

У Магілёве на маляўнічым беразе Дняпра вядзецца будаўніцтва буйнога спартыўна-культурнага комплексу для хімкаў.

Першая чарга комплексу — палац культуры. У ім размесцяцца кіналекцыйная, танцавальная, выставачная і глядзельная залы, бібліятэка на 17 000

тамоў, кафэ, бар, клубныя пакоі.

У другую чаргу прадугледжваецца пабудова плавальнага басейна і спартыўнага залу.

ПАПАЎНЕННЕ КРЫЛАТЫХ ЛАЙНЕРАЎ

Мінскія авіятары прынялі на «ўзбраенне» яшчэ адзін скорасны самалёт ТУ-134А. З гэтым папаўненнем грамадзянскай авіяцыі Беларусі атрымлівае магчымасць не толькі падоўжыць свае маршруты, але і намнога скараціць час знаходжання пасажыраў у дарозе. З чэрвеня новыя самалёты ТУ-134А замянілі сваіх малодшых сабратаў на самых далёкіх маршрутах. Яны будуць курсіраваць у Горкі, Свядлоўск, Куйбышаў, Чэлябінск, Новасібірск і Караганду.

Пачнуцца палёты скорасных машын і ў сталіцу нашай Радзімы — Маскву. А самалёты ТУ-124 будуць выконваць рэйсы ў Калінінград і Сочы.

МАГУТНАСЦЬ ПАДВОЕНА

На Полацкім нафтапрацоўчым заводзе завершана рэканструкцыя тэхналагічнай устаноўкі па вытворчасці бітуму. Гэта дасць магчымасць удвая павялічыць яе праектную магутнасць і дасягнуць выпрацоўкі 500 тысяч тон прадукцыі ў год.

Устаноўка стала адной з буйнейшых у краіне. Розныя маркі бітуму, якія выпрацоўваюцца тут, адпраўляюцца ва ўсе саюзныя рэспублікі.

БУЙНЕЙШЫ ў ВОБЛАСЦІ

У Брэсце будзецца новы кінатэатр «Беларусь» на 1 300 месцаў. Ён будзе адным з буйнейшых у вобласці і рэспубліцы.

Лінія скораснага трамвая адкрыта ў Наваполацку. Дзякуючы новаму віду транспарту, рабочыя хімічнага камбіната значна скарацілі час на дарогу да свайго прадпрыемства. НА ЗДЫМКУ: вагон вядзе Любоў СОМАВА.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

У ДРУЖБЕ З ПРЫРОДАЙ

Больш як тысяча рабочых і служачых Баранавіцкага баваўнянага камбіната ўступілі з пачатку года ў Таварыства аховы прыроды. Цяпер у яго першачаснай арганізацыі звыш шасці тысяч чалавек.

Тэрыторыя камбіната велізарная. Есць дзе развіваюцца секцыям азелання і кветаводства. Пад іх кіраўніцтвам на трыццаці гектарах пасаджаны дрэвы, кусты. 23 гектары заняты газонамі. Штогод высаджваюцца сотні тысяч кветак.

МАГІЛЕЎСКІЯ ПЕРФАРАТАРЫ

Серыю вытворчасці картаных перфаратараў пачаў Магілёўскі завод канструкцый для падрыхтоўкі першачаснай інфармацыі. Яны прызначаны для механічнай апрацоўкі лічбавых даных і знойдучы шырокае прымяненне на машыналічальных станцыях і вылічальных цэнтрах краіны.

Вытворчасць першай прадукцыі маладому калектыву дапамаглі асвоіць машынабудаўнікі Пензенскага завода дакладнай электрамеханікі. Акрамя картаных перфаратараў розных мадыфікацый, на заводзе будуць выпускацца сістэмы лічбавага праграмаванага кіравання для металарэзных станкоў.

КАЧЕСТВО-ДЕЛО ГОСУДАРСТВЕННОЕ

Сегодня в нашей стране на каждом уровне — общегосударственном, отраслевом и на уровне предприятия в практику входят системы управления качеством продукции (СУКП) на базе стандартизации и электронно-вычислительной техники.

О том, как эти системы действуют на предприятиях, по просьбе корреспондента АПН рассказывает директор Всесоюзного научно-исследовательского института стандартизации Государственного комитета стандартов СССР доктор экономических наук А. ГЛИЧЕВ.

— Александр Владимирович, в чем суть и особенности нового подхода к решению проблемы повышения качества?

— При современном уровне производства добиться выпуска высококачественной, конкурентоспособной на внешнем рынке продукции с помощью одних лишь технических средств (нового оборудования, технологии и т. д.) уже не удается. Сегодня «на коне» тот, кто в дополнение к ним применяет совершенные методы организации труда, внедряет гибкую, научно обоснованную систему управления качеством продукции.

Сейчас многие десятки предприятий нашей страны уже внедрили такие системы. 50—80 процентов продукции они выпускают со Знаком качества. Большую роль в этом деле начинают играть стандартизация: именно она становится эффективной организующей силой в работе по управлению качеством на всех уровнях — государственном, отраслевом, на уровне предприятия.

— Каков же механизм управляющего воздействия стандартизации на качество продукции на уровне предприятий?

— Качество выпускаемой продукции регламентируют на предприятиях приказы, положения, инструкции, распоряжения. Издаются они разными людьми, в разное время, по разным поводам и уже в силу этого иногда не только не увязаны друг с другом, но даже вступают в противоречие.

Поиск альтернативы существующему положению позволил нашему институту выдвинуть идею: использовать как единую организационно-техническую, нормативную базу системы управления качеством комплекс стандартов предприятия. Эта идея была испытана на ряде предприятий страны и дала хорошие результаты.

— Как организуется работа по качеству в рамках такой системы?

— Комплекс стандартов предприятия (на разных предприятиях — с учетом их специфики — он включает разное количество стандартов) устанавливает: кто, где, когда и как должен делать, чтобы с предприятия выходила продукция только высокого качества. С этой целью заводские стандарты, на которых базируется система управления качеством, четко определяют и увязывают взаимодействия различных служб, цехов, отделов и других подразделений завода. Система устанавливает функциональные обязанности исполнителей «по вертикали»: от директора до рабочего. Она охватывает своими организующими, управляющими воздействиями всю цепочку формирования качества: этапы разработки изделия, его изготовления и даже эксплуатации. Наконец, такая система имеет в своем арсенале набор видов и форм воздействия на уровень качества — технических, экономических, организационных, юридических.

Эта универсальность делает систему управления качеством эффективной, а предусмотренный государственной системой стандартизации ежегодный пересмотр стандартов предприятия с целью внесения в них необходимых изменений и дополнений обеспечивает гибкость системы, ее постоянное развитие и совершенствование.

— Расскажите о порядке разработки комплекса заводских стандартов по управлению качеством, о структуре системы.

— Мы, как правило, начинаем с анализа всей нормативно-технической документации, действующей на предприятии. Результаты анализа позволяют выявить неувязки и противоречия в этой области и наметить структуру будущей комплексной системы управления качеством с учетом специфики данного предприятия.

Входящие в комплекс стандарты разрабатываются непосредственно на предприятии при активном содействии заводской службы стандартизации. Но методическое руководство осуществляет наш институт, реализуя принцип единой политики в этом важном деле. В будущем эту задачу, видимо, возьмут на себя головные организации по стандартизации в отраслях.

В последние месяцы к этой работе подключились около 30 предприятий и производственных объединений различных отраслей промышленности в Москве, Ленинграде, Горьком, Ярославле, Минске, Тирасполе и других городах. Такие предприятия мы называем опорными: после того как на них будут отработаны как бы «образцовые» системы управления качеством выпускаемой продукции, они начнут распространять полученный опыт каждое в своей отрасли.

Период экспериментирования прошел, и теперь накопленный опыт рекомендован к широкому распространению в народном хозяйстве нашей страны.

Олег БОРИСОВ.

У калідоры першага цэха Мінскага завода эндакрынных прэпаратаў вісіць карта свету. На ёй — флажкі дзяржаў, куды пастаўляе сваю прадукцыю прадпрыемства. Геаграфія шырока: Японія, Куба, Манголія, Паўднёвы Йемен, Румынія, В'етнам. І вядома ж — многія гарады Савецкага Саюза.

Цэх па вытворчасці інсуліну і гепарыну дае штогод звыш 30 тысяч флаконаў лякарстваў. Працэсы перапрацоўкі першаснай сыравіны адбываюцца ў складаных устаноўках амаль без умшання чалавека.

НА ЗДЫМКАХ: аддзяленне прагляду ампул; апаратчык цэнтральнай заводскай лабораторыі Станіслаў ДОУНАР рыхтуе прэпараты да аналізу.

ЮБІЛЕЙНАЯ СЕСІЯ АН БССР

У канцы мая ў Мінску адбылася юбілейная сесія агульнага сходу Акадэміі навук БССР, прысвечаная 250-годдзю заснавання Акадэміі навук Савецкага Саюза.

З дакладам «Акадэмія навук СССР і развіццё навукі ў Беларусі» выступіў прэзідэнт Акадэміі навук БССР Мікалай Барысевіч. 250-годдзе саюзнай акадэміі, сказаў ён, — гэта перш за ўсё агляд дзясяцігодняў савецкай навукі, якая ўнесла вялікі ўклад у стварэнне высокаразвітай эканомікі першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, у развіццё яе адукацый і культуры, у стварэнне сапраўды навуковай асновы для сумеснай творчасці ўсіх народаў нашай краіны.

Выключна вялікая роля Акадэміі навук СССР, падкрэсліў дакладчык, у развіцці навукі ў саюзных рэспубліках. Першыя рэспубліканскія акадэміі навук — Украінская і Беларуская — былі створаны пры непасрэднай яе дапамозе, а ўсе астатнія выраслі з філіялаў АН СССР.

На працягу ўсёй сваёй гісторыі Акадэмія навук БССР адчувае штодзённую ўвагу і дапамогу з боку саюзнай акадэміі, акадэміі брацкіх рэспублік. Навука Беларусі з'яўляецца арганічнай часткай савецкай шматнацыянальнай навукі. З гэтага пункту гледжання неабходна разглядаць яе сённяшняе дасягненні і яе будучыню.

У Беларусі, дзе да рэвалюцыі 80 працэнтаў насельніцтва было непісьменным, дзе не існавала ні вышэйшых навучальных устаноў, ні навукова-даследчых інстытутаў, створана шырокая сетка навуковых устаноў. У са-

ставе АН БССР 32 навукова-даследчыя ўстановы, у якіх працуе больш чым 12 тысяч супрацоўнікаў, сярод іх 158 дактараў і 1 200 кандыдатаў навук.

Ля калыскі беларускай навукі стаялі такія вядомыя вучоныя і дзеячы культуры рэспублікі, як Я. Купала, Я. Колас, Цішка Гартны, Я. Афанасьеў, Г. Гарэцкі, У. Пічэта, А. Пракапчук, Б. Тарашкевіч і многія іншыя.

Вялікая заслуга ў развіцці АН БССР у першыя пасляваенныя гады належыць акадэмікам К. Гораву, Л. Ляонаву, І. Лупіновічу, М. Ярмаленку, К. Атраховічу (К. Крапіве), М. Несцяровічу, В. Шэмпелю і іншым. Асабліва значны ўклад у развіццё навукі ў рэспубліцы ўнёс буйны вучоны і арганізатар навукі, член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР В. Купрэвіч, які ўзначальваў прэзідыум АН БССР на працягу 17 гадоў.

Яркай ілюстрацыяй той велізарнай ролі, якую адыгрывае Акадэмія навук СССР у станаўленні і ўмацаванні навукі ў саюзных рэспубліках, з'яўляецца шырокае развіццё ў Беларусі за кароткі тэрмін фізіка-матэматычных, тэхнічных, біялагічных, хімічных і грамадскіх навук. У 1955 годзе быў створаны Інстытут фізікі і матэматыкі. Яго арганізаванне ядро склаў акадэмік А. Сеўчанка, Б. Сцяпанавіч Ф. Фёдарав — вучні вядомых савецкіх вучоных, акадэмікаў С. Вавілава, Д. Раждзесвенскага, В. Фока.

Цесная сувязь з асноўнымі цэнтрамі аптычных даследаванняў краіны — Фізічным інстытутам імя П. Лебедзева АН СССР, Дзяржаўным аптычным інстытутам, Інстытутам фізікі

Украінскай Акадэміі навук і іншымі, іх сяброўская дапамога і падтрымка, пастаянныя клопаты аб выхаванні маладых кадраў прадвызначылі хуткае развіццё даследаванняў у Інстытуце фізікі АН БССР і на фізічным факультэце БДУ імя У. І. Леніна.

Цяпер Беларусь ператварылася ў буйны навуковы цэнтр краіны па праблемах спектральнай, люмінесцэнцый, квантавай электронікі. Супрацоўнікамі Інстытута фізікі пад кіраўніцтвам Героя Сацыялістычнай Працы акадэміка АН БССР Б. Сцяпанавіча вырашаны многія пытанні тэорыі квантавых генератараў і распрацаваны шэраг лазераў, што шырока выкарыстоўваюцца ў народнай гаспадарцы.

Дакладчык падрабязна расказаў аб станаўленні і развіцці ў рэспубліцы тэхнічных і матэматычных навук, хіміі і біялогіі, ядзернай энергетыкі і сельскагаспадарчай навукі, геалогіі і грамадэзнаўства, аб правядзенні шырокіх даследаванняў па праблемах маса- і цеплапераносу, тэхнічнай кібернетыкі, стварэнні новых палімерных матэрыялаў. За апошнія гады пашырылася геаграфія навукова-ваго пошуку, новыя інстытуты створаны ў Гомелі, Магілёве, Гродна і некаторых іншых гарадах рэспублікі.

250-гадовы юбілей Акадэміі навук СССР, сказаў у заключэнне прэзідэнт АН БССР, беларускія вучоныя адзначаюць новымі дасягненнямі ў вырашэнні важных навуковых праблем, ва ўмацаванні сувязі навукі з практыкай. Яны робяць усё, каб паскорыць развіццё тэхнічнага і сацыяльнага прагрэсу ў нашай краіне.

НЕЗВЫЧАЙНЫЯ НІЦІ

Вучоныя сцвярджаюць, што існуючыя матэрыялы ўжо перастаюць адпавядаць патрабаванням канструктараў. Напрыклад, гарачыраўная сталь не можа працаваць пры тэмпературы вышэй за 700 градусаў. А такія тугаплаўкія металы, як вальфрам і малібдэн, пачынаюць «здаваць» пры гарачыні 1 500 градусаў. Таму ва ўсім свеце павысілася цікавасць да вугляродных валокнаў, якія маюць многія выдатныя ўласцівасці. Атрымліваюць такія валокны ў Інстытуце агульнай і неарганічнай хіміі АН БССР.

У апошнія гады часта гавораць аб кампазітах. Да іх ліку адносяцца і вуглепластыкі. Гэта спецыяльныя палімеры, арміраваныя высокатрывалымі вугляроднымі валонкамі. Можна сказаць без перабольшання, што кампазіты маюць унікальныя ўласцівасці. Гэта параўнальна лёгкі і гарачыстойлівы матэрыял. Па трываласці пры расцяжэнні ён пераўзыходзіць тытан. Паверхня спецыяльна апрацаваных вугляродных валокнаў добра змочваецца большасцю смол. Механічныя ўласцівасці кампазітаў амаль не мяняюцца нават пры доўгім ляжэнні ў зямлі. З гэтых новых матэрыялаў ужо вырабляюць абсталяванне для хімічнай прамысловасці, цыстэрны, бакі, трубы. Іх выкарыстоўваюць у вытворчасці гоначных аўтамабіляў, высокатэмпературных падшыпнікаў, валаў, медыцынскага і ткацкага абсталявання. Вугляродныя валокны прымяняюць для арміравання пластыка, керамікі, шкла, металаў...

Над стварэннем новых вугляродных валокнаў вось ужо некалькі год працуюць беларускія хімікі разам з вучонымі Ленінградскага філіяла Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута валакна.

Па свайму вонкаваму выглядзе такія валокны нічым не адрозніваюцца ад вядомых вугальных ніцей. Але па хімічных уласцівасцях і саставу маюць істотнае адрозненне. Зыходнай сыравінай для іх служыць шырока распаўсюджаная ў прыродзе целюлоза, з якой вырабляюць паперу і многія віды баваўняных тканін. Аднак перш чым абвугліць целюлозу, яе неабходна падвергнуць хімічнай апрацоўцы. Для гэтага існуе некалькі спосабаў.

Звычайную тканіну або ніць акісляюць, напрыклад, у спецыяльнай устаноўцы вокісламі азоту. Атрымліваецца матэрыял, які можа ўступаць у рэакцыю з растворамі солей металаў. Пры гэтым валокны паглынаюць загадзя вызначаныя элементы. Затым матэрыял змяшчаюць у спецыяльную камеру для тэрмічнай апрацоўкі. Апальванне вядзецца без доступу паветра. У выніку атрымліваецца валакністы матэрыял, падобны на графіт, які пераўзыходзіць яго па важнейшых якасцях: лёгкасці, трываласці, гарачыстойлівасці.

У час гэтага працэсу солі металаў уваходзяць у трывалое хімічнае злучэнне, змяняецца структура валакна. Але самае цікавае тое, што, уведзены ў валокны пэўныя элементы ў розных прапарцыях, можна атрымаць матэрыялы з рознымі электрафізічнымі і хімічнымі ўласцівасцямі.

Вугляродныя валокны, створаныя ў лабараторыі, маюць унікальнае спалучэнне ўласцівасцей. У вугальную тканіну можна ўвесці пэўныя хімічныя элементы, і яна стане тэрмаўстойлівым матэрыялам. Праз яе можна прапусціць расплаўленыя солі.

Для людзей, якія асвойваюць Арктыку і Антарктыду, апускаюцца ў марскія глыбіні і пакараюць пятыя акіяны, патрабуюцца электраабгравальныя касцюмы, падушкі, спальныя мяшкі. Звычайна іх «ткуць» з тоненькіх драцкінаў, якія праводзяць электраток. Вось тут і спатрэбяцца вугляродныя ніці. З вугляродных тканін можна пашыць касцюм без нітка. Металавугальныя валокны пры неабходнасці прыпайваюць адно да аднаго.

Новыя матэрыялы з вугалю пакуль што знаходзяцца ў лабараторнай калысцы. Вядуцца далейшыя пошукі шляхоў іх удасканалвання. Аднак першыя вугальныя валокны, атрыманыя беларускімі хімікамі, ужо запатэнтаваны ў некалькіх краінах.

В. СВЯТЛОУ.

ХВАРОБА БУДЗЕ ПЕРАМОЖАНА

У сярэдзіне чэрвеня ў Мінску праходзіў III з'езд фтызіятраў Беларускай ССР. У ім удзельнічалі каля трохсот дэлегатаў і запрошаныя на з'езд вядомыя вучоныя і ўрачы Масквы, Ленінграда, усіх саюзных рэспублік. Праз шэсць год вучоныя і медыцынскія работнікі рэспублікі зноў сабраліся разам, каб падвесці вынікі работы па барацьбе з туберкулёзам.

«Сумесныя намаганні вучоных і медыцынскіх работнікаў па барацьбе з туберкулёзам прынеслі добры плён, — расказаў старшыня рэспубліканскага навукова-медыцынскага таварыства фтызіятраў доктар медыцынскіх навук, прафесар М. Ламана. — У нас, упершыню ў краіне, былі створаны эксперыментальныя базы па барацьбе з гэтай хваробай. Распрацавана вялікая праграма, якая выконвалася паступова, пачынаючы з прафілактыкі захворвання, абследавання ўсяго насельніцтва рэспублікі, выяўлення хворых і эфектыўнага іх лячэння. Новае ў гэтай праграме тое, што барацьба з туберкулёзам вядзецца не толькі ўрачамі-фтызіятрамі, але і іншымі медыцынскімі работнікамі, а таксама савецкімі і гаспадарчымі органамі. Такія комплексныя меры далі магчымасць сур'ёзна палепшыць эпідэміялагічную абстаноўку ў рэспубліцы».

Сёння практычна поўнасцю ліквідаваны туберкулёзны менінгіт і іншыя цяжкія формы туберкулёзу. Бальніцы і санаторыі маюць дастатковую колькасць месцаў, аснашчаны найвышым абсталяваннем, а медыцынскія кадры валодаюць сучаснымі метадамі лячэння туберкулёзу. У выніку значна скарэаваўся час поўнага вылечвання і ўзраста яго эфектыўнасць.

На з'ездзе абагулена ўсе новае і каштоўнае, што ёсць у гэтай важнай і высакароднай рабоце. Вядучыя фтызіятры абмеркавалі пытанні прафілактыкі і лячэння туберкулёзу, распрацавалі перспектывы далейшай барацьбы з ім, каб раз і назаўсёды ліквідаваць гэта захворванне ў рэспубліцы.

Кабілеты і лабараторыі Брэсцкага педінстытута імя Пушкіна аснашчаюцца найвышымі прыборамі і тэхнічнымі сродкамі навучання. **НА ЗДЫМКУ:** выкладчык матэматыкі Мікалай СІЛАЕУ (справа) са студэнтамі фізіка-матэматычнага факультэта ў вылічальным цэнтры інстытута.

Фота У. ЛУПЕЙКІ.

КАРЭННЕ І ЛІСЦЕ

[Пачатак на 1-й стар.]

родных гоняў і крыштална празрыстых крыніц Палесся ці Прынямоння, яна рэхам адзінваецца ў маладым пакаленні, якое не памятае бацькоўскай хаты або нарадзілася ўжо пад гоман чужых вятроў.

К. Замковіч, які таксама, як і Г. Пальцэвіч, жыве ў Канадзе, матчыма, менш ведае пра Беларусь, бо выехаў адсюль яшчэ хлапчуком. Там, у Канадзе, ён вывучыў англійскую мову, успрыняў традыцыі краіны. Там ажніўся з канадкай, абзавёўся сям'ёй. Дома і дзеці, і ён сам гавораць толькі па-англійску. Здавалася б, што такога чалавека заявае з Беларуссю? Яна ж для К. Замковіча — проста месца нараджэння. Але прачытайце толькі гэты радок з яго пісьма: «**Мама роднай маці не замяніць, якой бы ласкавай ні была**», — і вы зразумеете, як вабіць яго Радзіма, як радуе ўсялякая добрая вестка пра яе.

Любоў да Радзімы, патрыятызм — што гэта такое? І. Юхаў з Францыі сцвярджае, што гэта — «**нешта святое, што перадаецца з пакалення ў пакаленне**». Дачка І. Юхавы нарадзілася ў Францыі, але і яна, піша зямляк, «**адчувае, што нечым звязана з маёй вёскай**».

Сапраўды, ці не ў гэтай пэрыядычнай зямлі сваіх продкаў, у вечных думках эмігранта пра яе, у гордасці вялікай, што і я адтуль, з таго народа, — вытокі глыбокага патрыятызму нашых замежных суайчыннікаў? Пачуццям нераскрытай аднасіці з Радзімай яны не губляюць ніколі, ні ў якіх абставінах, бо абсалютная большасць землякоў ніколі не мела намеру памяняць Радзіму на іншы край.

Ехалі за мяжу, каб зарабіць, каб паправіць сваё матэрыяльнае становішча, але абавязкова, каб вярнуцца дадому. Таму малады бацька пакідаў у Беларусі жонку з дзецьмі на руках («**Перабіўся як-небудзь, хутка вярнуся з грашыма...**»), хлопцы расставаліся з нарачонамі («**Прыеду праз пару год, тады і пабярэмся!**»). Не суджана было нікому вярнуцца да родных ні ў вызначаны тэрмін: віхура падзей закружыла эмігрантаў і назаўсёды разлучыла іх з роднымі і блізкімі. Паважаны сыны без бацькоў, не дачакаліся сваіх жаніху нявесты.

Ваеннае ліхалецце папоўніла сям'ю эмігрантаў былымі вязнямі гітлераўскіх канцлагераў, дзячатамі-нявольнікамі, вывезенымі з Беларусі ў фашысцкі рэйх.

І беларусам старэйшага пакалення, і маладзейшым аднолькава дарагія родныя мяс-

ціны, свая Бацькаўшчына. У халодным чужым свеце іх сагравае ўспамін аб дрэўцы, якое было пасаджана тваімі рукамі, аб калыханцы, якую спявала маці, жадаючы табе добрага долі, аб першай баразне ў полі, з якой пачаўся твой працоўны шлях.

ХТО ТАКІ ПАТРЫЁТ?

Любасць да роднага кутка — першы крок да высокай грамадзянскай свядомасці, якая праяўляецца ў патрыятычных учынках і дзеяннях суайчыннікаў. Аднак патрыятызм — паняцце класовае. Слушна значае С. Філітовіч з Аргенціны, што свой край любяць і багаты і бедны. Але беларусы, што ехалі ў Аргенціну на заробкі, успамінаюць курную хату і вузкую палоску сялянскага надзелу. А ёсць беларусы, якія і сёння ўздыхаюць па сваіх хутарах і фальварках.

Для адных беларусаў любоў да бацькоўскай хаты, да роднай вёскі перарастае ў пашану да новай, сацыялістычнай Беларусі, у гонар за яе гістарычны лёс. Для групкі іншых пачуцці любові да Радзімы звернуты ў мінуўшчыну — да змажы і палацаў, да цэркваў і старых палітычных штандараў. Але калі для большасці нашых суайчыннікаў Радзіма не абмяжоўваецца геаграфічным паняццем Беларусі, то група «таксама беларусаў», акрамя Беларусі ў межах Вялікага княства Літоўскага, нічога не хоча бачыць і чуць.

Дык хто ж з іх сын Радзімы?

Можна беспамылкова сказаць: той, чый лад думак і дзеянняў не разыходзіцца са святапоглядам свайго народа, яго ідэалогіяй, яго думкамі і дзеяннямі.

«**Наша Радзіма існуе для нас, зарубешных суайчыннікаў, не ў выглядзе паасобных савецкіх рэспублік: для беларусаў — Беларусь, для украінцаў — Украіна, для літоўцаў — Літва. Для кожнага з нас яна існуе як адзінае цэлае — адзіны Савецкі Саюз**».

Такую думку аб Радзіме выказала Л. Заяц з Галандыі. Такой думкі прытрымліваюцца ўсе, хто даслаў адказы на анкету. Пісьмы землякоў сведчаць, што патрыятычная эміграцыя захавала лепшыя якасці свайго народа — дружалюбныя адносіны да ўсіх народаў, што насяляюць нашу агульную Радзіму — Савецкі Саюз. Сведчаць аб разуменні зарубешнымі беларусамі тых грамадска-палітычных і сацыяльных з'яў, што адбываюцца

ў нашай краіне. Сведчаць, нарэшце, і аб тым, як шырока разумеюць нашы землякі патрыятызм.

Яго не можна звесці толькі да замілання ўсім сваім, выключна беларускім, рускім ці украінскім, бо гэта ўжо будзе самалюбаванне. Адсюль і пачынаецца нацыянальны эгаізм. Аўтары адказаў на анкету выразна бачаць тую грань, пераступіўшы якую патрыятызм набывае непрывабную нацыяналістычную афарбоўку. І нельга не пагадзіцца з С. Кабанячым, што «**толькі свядомыя людзей, якія шчыра любяць сваю Савецкую Радзіму, бескарысліва адданы свайму народу, высока цэняць рускую і савецкую культуру, можна назваць патрыётамі**».

Нацыяналізм, упіраючыся ў плот так званай незалежнасці ад Расіі, не хоча заўважаць, што малыя нацыі і народнасці СССР гістарычна звязаны з Расіяй, па добрай волі з'ядналі сваёй лёс з рускім народам, што дзякуючы Расіі яны выжылі, не рассяліліся, не асіміляваліся, што вялікая руская культура ім таксама блізкая і дарагая, як і свая — нацыянальная.

Але гэта бачаць і разумеюць большасць нашых суайчыннікаў. Гледзячы на нашы сённяшнія дасягненні, яны ўсведамляюць, што Беларусь таго не мела б, каб мы былі самі па сабе, каб у выбары гістарычнага шляху арыентаваліся не на Леніна, а, як гэтага хацелі «таксама беларусы», на кайзера Вільгельма ці фюрэра Гітлера, каб падставой нашага жыцця не была сацыялістычная супольнасць савецкіх народаў.

Мы ганарымся, што трактар «Беларусь» заваёўвае амерыканскі рынак. І ў той жа час разумеем, што ім таксама могуць ганарыцца ўсе савецкія нацыі. Яны маюць на гэта права — «Беларусь» увабраў у сябе працу і творчы пошук калектываў, якія працуюць не толькі ў Мінску, не толькі ў Беларусі, а ў многіх рэспубліках Савецкага Саюза. Нарэшце, да славы беларускага трактара маюць дачыненне ўсе савецкія людзі, таму што ён у першую чаргу наш, савецкі. Таму што мы не дзелім на беларускае і небеларускае і славу трактарабудаўнікоў рэспублікі, і славу беларускіх партызан.

Не дзеляць яе і нашы суайчыннікі. Разумныя словы на конт гэтага выказаў вялікі патрыёт сваёй маці-Беларусі свяшчэннік І. Тарасевіч з Чыкага. Ён таксама, як і іншыя, ганарыцца сваім таленавітым і мужным народам, яго самаадда-
[Заканчэнне на 6-й стар.]

пішуць землякі

ПОМНЮ ЛЕГЕНДУ

Дарагія суайчыннікі і супрацоўнікі «Голасу Радзімы»!

Піша вам Ісак Кротаў з Аўстраліі. Я — беларус з Палесся. Хоць і даўно выехаў я з роднай старонкі, хоць у маім дзяцінстве і не вучылі ў школе па-беларуску, але я на сваёй мове чытаю добра. Бо роднае слова ніколі не забываецца. І таму я чытаю кожную вашу газету і знаходжу ў ёй часта расказы пра родныя мясціны, а знайшоўшы гэтыя расказы, успамінаю дзяцінства.

Помню я вялікія, неабсяжныя балоты. А з газет даведваюся, што цяпер на тых балотах пабудавалі саўгасы. Помню непраходную багну, мы там дзе-нідзе сена касілі, ды і якое сена — дзікую асаку. А цяпер, чытаю, што косяць канюшыну і люцэрну і каровы пасвяць.

Яшчэ я помню легенду, якую чуў, калі быў малым.

Недалёка ад нашых вёсак пасярод балот былі

насыпаны курганы. Людзі называлі іх «гарадкамі», а стаялі яны з даўніх даўніх часоў, не ведаю, можа нават з мангольскага нашэсця. Ад гэтых «гарадоў» балоты мелі свае назвы — Гарадзінка, Гараднічае... Дык вось, легенда гаварыла, што ў тых «гарадках» захаваны вялікія скарбы. Таму што над курганамі людзі нібыта часта бачылі агеньчыкі, і не звычайныя, а ў выглядзе зайца, казляняці або яшчэ чаго. Выдумвалі людзі. І вось, каб тых скарбы здабыць, трэба было знайсці папараць-кветку, а знайсці яе можна толькі на Купалле.

Цяпер я чытаю вашу газету і ўспамінаю вогненых зайчыкаў. Праўда, людзі знайшлі агонь — нафту каля Асташкавіч. Знайшлі «чорнае золата» без папараць-кветкі.

Мне, дарагія мае, выпала шчасце сваімі вачыма паглядзець на гэтую жывую легенду. У 1971 годзе я пабыў у роднай Беларусі, гасцяваў у дачкі ў горадзе Барысаўе, бачыў усё сам, бачыў і дзівіўся, і радаваўся. Легенда, маю казка стала ў маім краі праўдай.

Хай жа за гэта на вечныя вам будзе шчасце.

Ісак КРОТАЎ,
Аўстралія.

ГЛАЗАМИ ЗАРУБЕЖНОЙ ПРЕССЫ

ЕДИНСТВЕННО ПРАВИЛЬНЫЙ ПУТЬ

Успехи, одержанные Советским Союзом во всех областях строительства коммунистического общества, вызывают искреннее восхищение, служат вдохновляющим примером для миллионов людей, борющихся за мир и социальный прогресс.

Ниже печатаем отрывки из книги португальского писателя Алешандре БАБУ «На родине социализма», изданной в Лиссабоне в 1973 году.

ДРЕВНЯЯ И ВЕЧНО МОЛОДАЯ МОСКВА

Москва — город с восьмимиллионным населением. Но в реальность этой цифры трудно поверить. В отличие от большинства европейских столиц в Москве не бывает транспортных «пробок», нет центра в «классическом» понимании этого слова, где бурлила бы лихорадочная, нервная, беспорядочная жизнь. Улица Горького? Проспект Калинина? Площади и проспекты вблизи Красной площади и Кремля? Город растет, расширяется, появляются новые оживленные районы, но без признаков нездоровой лихорадочности.

Все это результат усилий, цель которых избежать перегруженности крупных городских центров. Здесь стремятся развивать и совершенствовать общественный транспорт, в первую очередь метро и автобусные линии.

Великолепие и грандиозность станций Московского метрополитена известны во всем мире. Но самое главное заключается в эффективности метро. Просторное, прекрасное оформление, Московское метро — удобный, быстрый, всем доступный вид транспорта.

Сказанное в значительной степени объясняет, почему в восьмимиллионном городе так тихо и спокойно. Но важно и другое — городская структура: треть общей площади огромного города занимают роции, парки, сады, зеленые зоны.

...Впервые очутившись на Красной площади, я был сразу охвачен радостью встречи с неожиданным. Ни портретные открытки, ни кадры документального кино не могут дать реального представления о ней. Красная площадь — это настоящий радостный праздник красок, выделяющийся целую гамму ощущений. Все воспринимается поразительно гармоничный ансамбль.

На фоне древних кремлевских стен выделяется красноватый мрамор Мавзолея В. И. Ленина, скромного и в то же время величественного сооружения, — вечного напоминания о Революции, гражданской войне, о страданиях в борьбе великого Человека. Речь здесь не идет о слепого поклонении. Это всеобщее глубокое внутреннее уважение и искреннее выражение чувства всего народа к теоретику и первому строителю социализма.

Уровень образования в СССР поистине поразителен. В каждом из четырех жителей страны один учится. Все виды обучения бесплатны, что невольно заставляет задуматься жителей западных стран. 9 миллионов юношей и девушек занимаются без малого в 800 высших учебных заведений. Существует также около 4 тысяч средних специальных учебных заведений. Одна из самых распространенных форм обучения, которую начинают практиковать на Западе, — заочное. Закон гарантирует всем рабочим и служащим — заочникам оплачиваемые отпуска на период подготовки и сдачи экзаменов.

Фота Л. ГЕОРГИЕВА.

БІТВА ЗА БЕЛАРУСЬ

Іван БАГРАМЯН,
Маршал Савецкага Саюза, Герой Савецкага Саюза

МАРШАЛ САВЕЦКАГА САЮЗА БАГРАМЯН КАМАНДАВАУ У 1944 ГОДЗЕ 1-м ПРЫБАЛТЫЙСКИМ ФРОНТАМ — АДНЫМ З ЧАТЫРОХ ФРАНТОУ, ЯКІЯ ВЫЗВАЛЯЛІ БЕЛАРУСЬ АД НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ ЗАХОПНІКАУ. У ЧАС НАСТУПАЛЬНАЙ АПЕРАЦЫІ «БАГРАЦІЕН» ВОЙСКІ ПАД КАМАНДАВАННЕМ МАРШАЛА І. БАГРАМЯНА ВА УЗАЕМАДЗЕЯННІ З ВОЙСКАМІ 3-га БЕЛАРУСКАГА ФРОНТУ АКРУЖЫЛІ І ЗНІШЧЫЛІ ВІЦЕБСКУЮ ГРУПОУКУ ГІТЛЕРАУЦАУ, ВЫЗВАЛІЛІ ПОЛАЦК, ЛЕПЕЛЬ, БЕШАНКОВІЧЫ, УШАЧЫ, ГЛЫБОКАЕ, ПАСТАВЫ, БРАСЛАУ, ТЫСЯЧЫ ВЕСАК І ПАСЕЛКАУ. У АРТЫКУЛЕ «БІТВА ЗА БЕЛАРУСЬ», ЯКІ МЫ ЗМЯШЧАЕМ СА СКАРАЧЭННЯМІ, АУТАР НАГАДВАЕ ПРА НЕЗАБЫУНЫЯ ПАДЗЕІ 1944 ГОДА НА БЕЛАРУСКАЙ ЗЯМЛІ.

Мінск. У парку над Свіслаччу.

СОВЕТСКАЯ МОЛОДЕЖЬ — МИР, НЕПОНЯТНЫЙ ДЛЯ ЗАПАДА

В странах Запада, к сожалению, довольно значительная часть молодежи, нередко путая разные понятия, отрицает любые духовные ценности. Наиболее радикальные ее представители обвиняют окружающих в том, что они приняли капиталистическую организацию труда, буржуазное образование и мораль и считают прогрессивными — не буржуазными! — такие явления, как праздность, анархию, аморальность, распущенность. Они отрицают самые элементарные нормы поведения в обществе, что в конечном счете представляет собой классический симптом разложения имущих классов.

Я беседовал в СССР с несколькими молодыми людьми, расспрашивая о их личной жизни. Это были юноши и девушки, далекие от всяких табу, но в то же время они решительно высказывались за любовь как чувство, возвышающее, а не унижающее человека. Чувствовалось, что эти молодые люди отличаются скромностью, которая исходит от их силы, свежести и уверенности в себе.

Советский Союз — страна, которая все приносит в жертву детям, молодежи. И здесь подрастающее поколение совершенно иное, чем на Западе. Особенно подростки. Их великолепное моральное и физическое здоровье производит сильное впечатление. Они приветливы и общительны.

Никаких упадочнических настроений, уныния, скептицизма. Конечно, поскольку мне пришлось разговаривать лишь с десятком юношей и девушек, я не могу обобщать, но не вызывают никаких сомнений сила и умение советской молодежи радоваться жизни.

ГОРОД, ОСВЯЩЕННЫЙ СЛАВНЫМИ ТРАДИЦИЯМИ

На Невском проспекте в Ленинграде, куда мы приехали после Москвы, сердце начинает биться учащеннее из-за наплыва потока воспоминаний, ассоциаций, связанных с произведениями великих писателей — Пушкина, Гоголя, Достоевского, Толстого. Это они впервые рассказали нам о городе и об этом величественном проспекте. И передо мной проносятся образы, знакомые, как мне казалось, лучше моих нынешних друзей и близких. Герои и героини, их переживания, радости, огорчения, конфликты.

Ленинград — великодушный город, как по своей архитектуре, так и по планировке.

Здесь свершилась Октябрьская революция и было положено начало строительству первой в мире страны социализма.

Но Ленинград навсегда запомнится мне и другим: тем чувством глубокой скорби, которое охватило меня при воспоминании мемориального Пискаревского кладбища, где покоятся останки многих сотен тысяч ленинградцев, погибших в последнюю мировую войну во время 900-дневной блокады. Всему миру известна история этой блокады, история страданий и героизма ленинградцев.

Нас пригласили на прием в Союз писателей Ленинграда. Союзом публикуются четыре журнала: два «толстых», литературных, а также для молодежи и детей. Кроме того, Союз писателей связан и с другими издательствами, выпускающими книги по различным областям культуры.

Советский Союз — страна, занимающая первое место в мире по количеству публикаций, что дает возможность, несмотря на дешевизну книг, оказывать огромную помощь писателям и защищать их права.

Благодаря помощи и вниманию писатели имеют возможность совершать поездки в различные районы Советского Союза, бывать за границей, заниматься тщательным изучением различных аспектов культуры и науки.

Советские писатели используют любую возможность для установления тесных контактов с читательской аудиторией — в литературных секциях, на конференциях, коллоквиумах, различных вечерах творчества. Одна из форм критики, которой здесь придается особое значение, — встречи писателей с читателями в школах, университетах, на крупных предпринятиях.

(Окончание на 6-й стр.)

Посля гістарычнай перамогі ў бітве пад Курскам Савецкая Армія разгарнула магутнае стратэгічнае наступленне ад Балтыйскага да Чорнага мора. К маю 1944 года савецкія войскі разграмілі буйную групоўку праціўніка пад Ленінградам і Ноўгарадам, ачысцілі ад акупантаў амаль усю Украіну, фарсіравалі Паўднёвы Буг і Днестр, прарваліся да Карпат і выйшлі на дзяржаўную граніцу СССР з Румыніяй. Вораг пацярэў сакрушальнае паражэнне ў Крыме. Чырвоны сцяг зноў лунаў над легендарным Севастопалем.

На заходнім стратэгічным напрамку к таму часу савецкія войскі вызвалілі каля сарака раёнаў Магілёўскай, Віцебскай, Гомельскай і былой Палескай абласцей Беларускай ССР. Аднак гітлераўцы ўсё яшчэ працягвалі ўтрымліваць асноўную частку тэрыторыі Беларусі. У выніку ўпартых баёў лінія савецка-германскага фронту прыняла тут своеасаблівы абрыс: утварыўся велізарны выступ, звернуты вяршыняй на ўсход. Унутры гэтага выступу, які гітлераўскае камандаванне называла «беларускім балконам», змагалася моцная нямецка-фашысцкая група арміі «Цэнтр». Праціўнік меў у Беларусі каля 65 дывізіяў колькасцю больш чым 1 мільён 200 тысяч салдат і афіцэраў.

Трывалае ўтрыманне «беларускага балкона», паводле ацэнкі гітлераўскага камандавання, перагароджвала Савецкай Арміі самыя кароткія, найбольш важныя шляхі да Усходняй Прусіі і Польшчы, а таксама давала магчымасць наносіць флангавыя ўдары па савецкіх войсках у выпадку іх наступлення ў абход Беларусі з поўначы і поўдня. Акрамя таго, маючы ў выступе развітую сетку аэрадромаў, нямецкая авіяцыя магла пагражаць Маскве. Фашысцкая прапаганда назвала абарону ў беларускім выступе «фатэрлянд», імкнучыся пераканаць сваіх салдат у тым, быццам яны тут абараняюць Германію. Гітлер патрабаваў ад сваіх генералаў ператварыць усе буйныя беларускія гарады ў крэпасці і абараняць іх любой цаной. Чакаючы ўдару на поўдзень ад «беларускага балкона», вораг сканцэнтравваў там 24 танкавыя і матарызаваныя дывізіі. Стаўцы Савецкага Вярхоўнага Галоўнакамандавання і нашаму Генеральному штабу з дапамогай раду праведзеных мера дэзінфармацыі ўдалося пакінуць нямецка-фашысцкае камандаванне ў гэтай памылкавай думцы да пачатку грандыёзнага наступлення савецкіх войскаў на заходнім напрамку.

Воіны Савецкай Арміі гарэлі жаданнем як мага хутчэй вызваліць Беларусь, якая спакуталася пад прыгнётам нацыстаў. Не раз байцы і камандзіры пыталіся ў мяне: калі ж мы ўдарым па ворагу і вызвалім беларускі народ ад фашысцкага рабства?

Асабліва гэта нецярплівасць узрасла вясной пры атрыманні звестак аб тым, што гітлераўцы з мэтай умацавання свайго становішча ў Беларусі пачалі буйную карную экспедыцыю супраць беларускіх партызан.

Ваенны савет і штаб фронту прымалі ўсе магчымыя меры, каб аблегчыць становішча партызанскіх часцей. Мы дастаўлялі партызанам самалётамі не-

каторыя віды ўзбраення і боепрыпасу, узрыўчатку, сродкі радыёсвязі, медыкаменты, эвакуіравалі праз лінію фронту ў тыл раненых і цяжка хворых. Нярэдка, па просьбе камандавання партызанскіх злучэнняў, ім аказвалі падтрымку штурмавікі і бамбардзіроўшчыкі, якія наносілі ўдары з паветра па фашысцкіх войсках. І наша дапамога адыграла сваю станоўчую ролю. Гітлераўцам не ўдалося знішчыць партызанскія злучэнні.

Войскі 1-га Прыбалтыйскага фронту, гэтак жа як і войскі 1-га, 2-га і 3-га Беларускага фронтоў, вялі ўзмоцненую баявую падрыхтоўку, выкарыстоўваючы вопыт папярэдніх баёў. Асноўны ўпор быў зроблены на навучанне наступальным дзеянням ва ўмовах лясіста-балоцістай мясцовасці з фарсіраваннем водных перашкод.

План аперацыі зводзіўся да наступнага. Спачатку прадугледжвалася разграміць флангавыя групоўкі праціўніка, якія займалі беларускі выступ і былі сканцэнтраваны ў асноўным у раёнах Віцебска і Бабруйска. Разгром гэтых груповак адкрываў для нашых наступаючых войскаў шырокія вароты на тэрыторыю беларускага выступу. «Расчыніўшы» іх, войскі 3-га і 1-га Беларускага фронтоў павінны былі затым ударамі ў агульным напрамку на Мінск акружыць мінскую групоўку праціўніка і вызваліць сталіцу Беларусі. 2-му Беларускаму фронту трэба было франтальным наступленнем у агульным напрамку Магілёў — Мінск скаваць па магчымасці больш сіл з саставу групы арміі «Цэнтр» і ўсямерна садзейнічаць ажыццяўленню намеранай для 1-га і 3-га Беларускага фронтоў задумы па акружэнню і знішчэнню мінскай групоўкі нямецка-фашысцкіх войскаў.

Галоўны ўдар войскаў 1-га Прыбалтыйскага фронту наносіўся ў стыку варожых груп арміі «Поўнач» і «Цэнтр» сумежнымі флангамі 6-й гвардзейскай і 43-й арміяў прыкладна за 35 кіламетраў на паўночны захад ад Віцебска ў агульным напрамку на Сіроціна, Шуміліна, Бешанковічы, маючы бліжэйшую задачу: прарваць тактычную зону абароны, часткай сіл ва ўзаемадзейні з правафлангавай 39-й арміяй 3-га Беларускага фронту акружыць і разграміць віцебскую групоўку, адначасова галоўнымі сіламі з ходу фарсіраваць Заходнюю Дзвіну і авалодаць плацдармам на яе левым (паўднёвым) беразе.

Напярэдадні наступлення ва ўсіх часцях прайшлі кароткія мітынгі з вынасам баявых сіягоў. Велізарнае ўздзеянне на байцоў рабілі напаміны пра зверствы і здзекі гітлераўцаў над мірным насельніцтвам.

Глыбока ўрэзаўся мне ў памяць мітынг, на якім прысутнічалі воіны папаўнення, што прыбыло ў 6-ю гвардзейскую армію з вызваленых тэрыторый.

— Я сам бачыў, — гаварыў баец, — як фашысты жывымі закопвалі ў зямлю і дарослых і дзяцей. Страшэнна было бачыць і чуць, калі засыпалі іх зямлёй. Я ніколі да канца жыцця не забуду гэтага. І вось цяпер я маю зброю. Мне ўручыла яе Радзіма, каб я мог адпомсціць фашысцкім катам за смерць невінаватых людзей.

Сержант Лісавой з болам у сэрцы расказаў:

— Маіх маці і бацьку фашысты спалілі жывымі на кастры. Сястру згвалцілі і расстралялі. Кроў закатаваных патрабуе адплаты. Я да апошняга дыхання буду помсціць злачынцам. Я зраблю ўсё, каб фашысцкія бандыты здчулі сілу маёй нянавісці. Я прашу вас, дарэгі таварышы байцы, сержанты і афіцэры, усіх вас прашу, падтрымайце мяне ў гэтай справядлівай справе.

22 чэрвеня... Ледзь пачало світаць, калі я з групай генералаў і афіцэраў прыбыў на сваю назіральны пункт, каб кіраваць боем перадавых батальёнаў, што прадрыймаўся для ўдакладнення сістэмы агнявых сродкаў праціўніка перад нашым агульным наступленнем. Мы не маглі забыць, што ў гэты дзень споўнілася трыццаць гадавіна вераломнага нападу фашысцкай Германіі на Савецкі Саюз. У такую ж летнюю туманную раніцу ўварваліся тады гітлераўскія полчышчы ў межы нашай Радзімы. Мы помнілі, як яны наступалі нахабна і самаўпэўнена. А цяпер сядзяць, закапаўшыся ў зямлю, і ў страху чакаюць нашага ўдару. «А, магчыма, яшчэ вераць у нескрушальнасць сваёй абароны!» — думаў я ў гэты апошні мінуты перад наступленнем.

К 5 гадзінам туман амаль рассяўся.

— Час пачынаць. Падавай свой голас, бог вайны! — павярнуўся я да камандуючага артылерыяй фронту генерала Хлебнікова, які стаў у побач. Адрозна з быў дадзены сігнал да адкрыцця агню. Ранішняю цішыню раскалаў грукат залпаў нашай артылерыі. Атака для праціўніка аказалася нечаканай, ашаламляльнай.

Праз некаторы час першыя палонныя былі дастаўлены на назіральны пункт. Дыпыт іх пацвердзіў наяўнасць у нас даных аб групоўцы ворага і рубяжа яго абароны. Палонныя заявілі, што артылерыйскі налёт і ўслед за ім атаку перадавых батальёнаў яны прынялі за пачатак агульнага наступлення савецкіх войскаў. Праз палонных удалося ўдакладніць групоўку варожых сіл у абароне, выявіць сістэму агню і размяшчэнне агнявых пазіцый артылерыйскіх і мінамётных батарэй.

Бой разгараўся. На маім назіральным пункце няспынна званілі тэлефоны. Камандармы дакладвалі аб контратаках тактычных рэзерваў ворага. Звязаўся гарачы бой за першую абарончую пазіцыю. Даходзіла да жорсткіх рукапашных сутычак.

На правым флангу ўчастка прарыву праціўнік усё ж не змог устаць. І тады камандзір 22-га гвардзейскага стралковага корпуса заўсёды на дзіва спакойны генерал Архіп Ручкін, бачачы, што варожая абарона сур'ёзна парушана, смела ўвёў у бой свежыя батальёны з саставу галоўных сіл. Гэта і вырашыла поспех. Фашысты пачалі ў беспарадку адыходзіць.

[Заканчэнне ў наступным нумары].

«Голас Радзімы»

№ 24 (1337)

КАРЭННЕ І ЛІСЦЕ

[Заканчэнне.]

Пачатак на 1-й стар.

наско ў барацьбе з фашызмам, яго здабыткамі ў сацыялістычнай культуры. Гэты чалавек любіць аднолькава і пазізію Купалы, і пазізію Пушкіна. «Трэба ўсім нам ганарыцца тым, чаго дасягнулі сёння беларусы, але не рабіць куміра са свайго народа», — піша І. Тарасевіч. — Належачы да свайго слаўнага [хоць колькасна і невялікага] народа, трэба бацьчы вялікія якасці, здольнасці і таленты і іншых народаў. Спячы, дурны нацыяналізм загубіў не адну нацыю, не адзін народ на працягу стагоддзяў».

І нашы замежныя суайчыннікі слухна адмаўляюць нацыяналістычным вылюдкам у праве звацца патрыётамі. І. Рабушка з Аргенціны лічыць, што той, хто пакінуў за сабой крывавае след на Радзіме, хто служыў ворагу, які хацеў вымардаваць наш народ, не мае права называць сябе беларусам. Верных сыноў Беларусі не ўваджае ў зман аблудны патрыятызм былых гітлераўскіх паслугачоў, якія б'юць сябе ў грудзі і клянуцца: «Мы таксама — беларусы! Мы любім сваю Бацькаўшчыну!» Бацькаўшчына, таксама як і патрыятызм, — паняцце класовае.

НОВЫЯ СІМВАЛЫ

Слова Радзіма ў нашых суайчыннікаў асацыіруецца не толькі з маляўнічай прыродай, сцежкамі маленства, мілай гаворкай. Пасля гэтых салодкіх успамінаў непазбежна ўсплывае горкае пачуццё сацыяльнай няроўнасці, несправядлівасці, якую адчулі на сабе беларусы, жывучы ва ўмовах царскага самаўладства ці панскай пагарды і свавольства.

«Вядома, і ў нас жыве ў душы сімвалічны вобраз Радзімы, — пішуць Надзея і Рыгор Мартынюкі з Канады. — Але ён не заключаецца ў адным толькі географічным паняцці. Бацькоўскі дом мала прыносіў нам радасці, хаця і быў мілей за ўсё на свеце».

Мартынюкам (ды ці толькі ім адным) успамінаецца, як іх выгналі з родных месца вайна, а потым, калі яны, як і тысячы

іншых бежанцаў, вярнуліся дамоў, то не знайшлі не толькі бацькавай хаты, але і Радзімы, — хата згарэла, а Заходняя Беларусь стала «крэсамі ўсходнімі» Польшчы.

«Праўда, — пішуць далей Мартынюкі, — былі мужыцкія палеткі, але надта розныя — вузкія палоскі і зусім вузенькія, на якіх не магла нават умясціцца драўляная барана. А за імі, у пяці мінутах хадзі, пачыналіся спраўдныя пшанічныя палі, залітыя сонцам. Але яны не радалі сэрца селяніна, а, наадварот, распальвалі ў ім нянавіць, бо гэта былі лепшыя землі, і належалі яны памешчыкам».

Як магло радаваць мужыка такое поле, пытаюцца Мартынюкі, як яно магло стаць сімвалам Радзімы для эмігранта? Ці ж не ўладальнікі такіх аблогаў, прама ці ўскосна, змусілі тысячы беззямельных і малазямельных сялян пакінуць самае дарагое — Радзіму?

Таму для Мартынюкоў, як і для многіх іншых нашых чытачоў, даражэй і бліжэй да сэрца сімвалы новай Радзімы — Беларусі савецкай. Даражэй і бліжэй таму, што аб такой Радзіме яны марылі, такая Беларусь — не для пана, а для працоўнага чалавека.

Новыя сімвалы — гэта свабодная праца; свая зямля, на якой ты гаспадар, а не раб, зямля, што дае дастатак кожнаму, хто прыкладае да яе рукі; гэта святло ведаў, даступнае дзецям колішняга цёмнага мужыка; гэта, нарэшце, — чалавечая годнасць, якой пазбаўлен быў беларус у дарэвалюцыйныя часы ці пры буржуазна-памешчыцкай Польшчы.

Дзіўнае супадзенне — амаль кожны, хто адказаў на анкету, разважаючы аб новых сімвалах Радзімы, у першую чаргу выдзеліў адукацыю: вашы дзеці вучацца!

Можа таму, што вучэнне, адукацыя так і засталіся для тых беларусаў па-за мяжой дазволенага, нязбыўнай марай? Школа, у якой вучыўся А. Дударчык (ЗША), была адна на сем буйных вёсак. «У ёй разам са мной вучыліся толькі дзве дзяўчынкі — дачка старасты і заможнага шаўца». А іншыя і

на парог такой школы не ступалі!

«Цяпер у вашай краіне бясплатная адукацыя, — як аб нечым звышнатуральным піша І. Дубчонак з Англіі, — хлопчыкі і дзяўчынкі павінны абавязкова вучыцца ў школе. А калі маюць ахвоту і здольнасць, ідуць далей — у інстытуты, акадэміі. Які час настаў! Мы нават у сваіх марах не заляталі так высока».

Вялікі сацыяльны сэнс адукацыі для народа правільна і трапа падмеціў А. Хоха з Англіі: «Кожны беларус, калі ён пры сваім розуме, толькі радуецца, што беларускія дзеці сёння могуць вучыцца; гэта значыць, што беларусы — таксама людзі».

Як тут не ўспомніць вялікага нашага песняра! Абуджаныя рэвалюцыяй, беларусы выйшлі ў поход, каб дамагчыся такога простага і такога жаданага права — людзьмі звацца. Увасабленне мары паэта і яго рэвалюцыйнага поклічу нашы суайчыннікі бачаць у новай Беларусі — савецкай, працоўнай, сацыялістычнай.

Бачаць і ганарацца гэтым. Ганарацца і радуюцца, што няма больш «закінутага, забытага богама і людзьмі краю», які даў свету столькі працавітых, залатых рук, каб не было ім работы дома, што ёсць Беларусь вядомых на ўвесь свет аўтамабіляў і трактараў, вучоных і паэтаў, напеўных песень і самабытнага народнага мастацтва.

«Я думаю, што кожны чалавек павінен радавацца за нашу новаабудаваную Радзіму, за ліквідаваную непісьменнасць, за асушыныя балоты, за знойдзеныя ў нетрах Палесся нафту і соль. Я рад усяму гэтаму, хаця ўжо доўгія гады жыву ў Амерыцы».

Думкі І. Чопчыца падхоплівае і развівае далей суайчыннік з Англіі А. Хоха: «Нам, эмігрантам, мала радасці з таго, што капіталіст тут пабудаву новы завод ці вялікі магазін. А вось тое, што на Радзіме зроблена, нас цешыць, — там жа нашы родныя, там нашы ўнукі, там наш народ».

Гордасць за свой народ — значыць гордасць за савецкі лад жыцця, які забяспечвае чалавеку матэрыяльны дабрабыт, выхоўвае ў ім высокія духоўныя запатрабаванні. Перавагі нашага грамадскага і сацыяльнага ладу суайчыннікі пачынаюць лепш разумець, калі самі сутыкаюцца з праявамі савецкага жыцця.

Ф. Леванюк наведваў сваю Радзіму. Ён праехаў па трох

рэспубліках — Украіне, Расіі і Беларусі. І што ўрэзалася ў памяць нашаму земляку, дык гэта тое, што ён не знайшоў, не заўважыў нідзе і ні ў чым розніцы паміж нацыямі, — «увесь народ аднолькавы, не так, як раней, пры царызме, калі існавала нацыянальная пагарда і знявага». Суайчыннік заўважыў, што цяпер у СССР «усе жывуць у дружбе і згодзе, паважаюць адзін аднаго, дапамагаюць узаема».

Такія ж рысы савецкага ладу жыцця, або, як гавораць суайчыннікі, новыя сімвалы, заўважыў і М. Мельнік з Англіі: «Не памылюся, калі скажу, што ў нас на Радзіме ўсе роўныя, няма ні расавага падзелу, ні класавага, ні нацыянальнага, як тут, на Захадзе».

Добрая слава аб Савецкай Радзіме развілася па ўсім свеце. Пра ўсё, што адбываецца тут, у Савецкім Саюзе, хочучы ведаць людзі, якія звязаны з гэтай краінай кроўнымі вузламі. Але яшчэ большае жаданне не толькі пачуць, а і самаму пабачыць, каб пераканацца, што чулае ці вычытанае з пісьма, з газеты адпавядае сапраўднасці, што гэта не проста «большавіцкая прапаганда». Нездарма ж, відаць, напісаў А. Вештарт з Аўстраліі: «Пакуль я сам, сваімі вачамі не ўбачыў, то не верыў, што людзі могуць так жыць!»

Д. Сігал са Злучаных Штатаў Амерыкі пражыў у Савецкім Саюзе, у родных, цэлых шасці месяцаў: «Адноўлена Радзіма толькі паглыбіла маю журбу і павялічыла сілу цягі да роднага краю. Так і хочацца зноў падыхаць яго чыстым, гаючым паветрам, пахчыць разам з народам карысным, творчым жыццём. У СССР я ўбачыў ранак новай Радзімы, настолькі іншай, што мне здавалася, быццам я трапіў не толькі ў іншую краіну, але і на другую планету, з іншай, больш высокай цывілізацыяй, з іншым, больш чалавечым ладам жыцця».

Так здзіўляе і ўражае новымі сімваламі нашых суайчыннікаў Савецкая Радзіма. Яна выклікае такую натуральную для чалавека патрэбу — быць сэрцам і душой бліжэй да Бацькаўшчыны, да свайго народа, не забываць, што там твае карані.

У НАСТУПНЫХ НУМАРАХ «ГОЛАСА РАДЗІМЫ» МЫ ПАЧНЕМ ДРУКАВАЦЬ АДКАЗЫ НАШЫХ ЗАМЕЖНЫХ ЧЫТАЧОУ НА АНКЕТУ РЕДАКЦЫІ.

Хроніка культурнага жыцця

НАРОДНЫ тэатр па-лаца культуры Віцебскага ўпраўлення бытавога абслугоўвання паставіў спектакль «Каменны госць». Прэм'ера прысвечана 175-годдзю з дня нараджэння вялікага рускага паэта А. Пушкіна.

Складаная пушкінская драматургія атрымала на аматарскай сцэне цікавае рэжысёрскае рашэнне (рэжысёр А. Нісевіч). Адульня пастаноўчы малюнак і атмосфера спектакля вызначаюцца добрым адчуваннем стылю твора.

КАМІТЭТ па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры пры Савецкім Міністраў СССР апублікаваў спіс кандыдатур, якія дапушчаны да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэмій СССР 1974 года.

Сярод работ, вылучаных на атрыманне прэмій у галіне літаратуры, апавесці В. Быкава «Абеліск» і «Дажыць да святання». Яны прадстаўлены Саюзам пісьменнікаў Беларусі і рэдкалегіяй часопіса «Нева».

ПРЭЗІДЫУМ Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў прысвоіў хор народнай песні Баранавіцкага баваўнянага камбіната і духавому аркестру Пінскага клуба чыгуначнікаў званне народных.

Высокага звання калектыву ўдастоены за шматгадовую плённую дзейнасць, высокія творчыя дасягненні і актыўны ўдзел у культурным абслугоўванні працоўных.

ПАЛАЦ культуры Беларускага аўтазавода праводзіць фестываль, прысвечаны 30-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Сцэнай для самадзейных артыстаў служаць цэхі завода. Штодзённа ў абедзённы перапынак перад рабочымі выступаюць салісты, музычныя і танцавальныя калектывы.

ЕДИНСТВЕННО ПРАВИЛЬНЫЙ ПУТЬ

[Окончание. Начало на 4-й стр.]

Конечно, как и многие на Западе, я имел представление о необозримости просторов Советского Союза, по черпнутое из книг по географии. Во время поездки мне удалось побывать лишь на незначительной части его территории. Но благодаря знакомству с грандиозными преобразованиями, осуществленными в стране за последние 50 лет, я проникся сознанием ее величия. Все, что я увидел на выставках, фотографиях, в туристских проспектах, узнал из статистических данных, из бесед со многими представителями союзных республик из разных уголков страны, произвело на меня неизгладимое впечатление.

КОГДА ПРОБЛЕМА ПЕРЕСТАЛА БЫТЬ ПРОБЛЕМОЙ

Национальная проблема. Раньше я не задумывался над подлинным смыслом слов «СССР — Союз Советских Социалистических Республик». Но теперь считаю, что решение национальной проблемы в Советском Союзе — одно из самых больших достижений нашего века.

Мне часто приходилось встречать людей, которые говорили: «Я советский человек с Украины или из Армении, Эстонии». И было понятно переплетение двух представлений о Родине.

В Советском Союзе проживают более 140 национальностей. У каждой свой язык, и каждая имеет возможность развивать свою культуру, язык, искусство в условиях полной свободы.

Типичен в этом отношении пример Армянской Советской Социалистической Республики — одной из 15 союзных республик. Я заговорил о ней не случайно. Дело в том, что моим попутчиком в поезде до Парижа оказался армянин. Он с такой любовью рассказывал о своей родине, что мне захотелось когда-нибудь обязательно побывать там.

Армения была когда-то нищей, отсталой страной. Прошло 50 лет — и картина изменилась до неузнаваемости. Сегодня Армянская Советская Социалистическая Республика располагает мощной индустриальной базой. Республика производит различные виды продукции от металлообрабатывающих станков повышенной точности, искусственных алмазов, трансформаторов, электронно-счетных машин до

разнообразных фруктовых консервов, вин и знаменитых армянских коньяков.

Раньше здесь не было ни одного университета. Только отдельные представители привилегированных классов могли посылать своих детей учиться за границу, а в настоящее время 90 тысяч юношей и девушек занимаются в 12 вузах и 56 техникумах.

В республике имеется 130 научно-исследовательских учреждений, из которых свыше 100 связаны с АН СССР. В Армении на каждые десять тысяч жителей приходится 30 врачей, что в два раза больше, чем в США. К сказанному можно добавить, что все 680 крупных предприятий, 377 колхозов и 366 совхозов имеют собственные клубы, библиотеки, кинотеатры. В республике выходит 100 газет и журналов общим тиражом 2,5 миллиона экземпляров.

То, что я услышал о промышленном и культурном подъеме Армении, с полным правом можно отнести к Азербайджану, Киргизии, Узбекистану, Белоруссии и любой другой республике...

Все время пребывания в Советском Союзе меня занимал один и тот же вопрос: насколько изменился здесь человек? Действительно ли здесь растет человек нового типа? И не вызывает сомнения, что человек, который свободно может выбирать профессию по своему желанию, следовать своей мечте, который не беспокоится о своем будущем, об экономическом положении ни своем, ни своих детей, отличается от людей Запада. Отсутствие необходимости ежедневно откладывать деньги на случай болезни или потери трудоспособности, широкий доступ к произведениям культуры, искусства в корне изменили человека. Советскому человеку нет нужды развивать свои природные данные для утверждения превосходства над другими, для обогащения и господства. Но тогда закономерно встает вопрос: можно ли стать еще счастливее? На него можно ответить только утвердительно: в СССР есть всё, что может сделать человека еще более счастливым.

Когда угроза новой войны окончательно перестанет закрывать своей черной тенью горизонт и все больше средств будет расходоваться на благосостояние советских людей, тогда станет совершенно бесспорным, что ни один народ мира не подошел так близко к тому, что можно назвать полным счастьем.

Дырыжор Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі І. АБРАМІС.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ПАДЗЯЛЯЮЧЫ БОЛЬ І НЯНАВІСЦЬ

ВАСІЛЮ БЫКАВУ — 50 ГОД

НАПЯРЭДАДНІ 50-годдзя беларускага пісьменніка Васіля Быкава выйшаў у свет двухтомнік яго выбраных твораў, у якім змешчаны пяць апавяданняў і восем аповесцей, дагэтуль ужо добра знаёмых чытачам па часопісных публікацыях і асобных выданнях. Усе яны, за выключэннем апавядання «На сцяжыне жыцця», грунтуюцца на матэрыяле Вялікай Айчыннай вайны. Вайна — асноўная, а больш дакладна адзіная тэма творчасці таленавітага празаіка. Таму адно з першых пытанняў, якое я задала Васілю Уладзіміравічу, сустрэўшыся з ім у Гродна, дзе жыве і працуе пісьменнік, было такім:

— Чаму сталася так, што, прыйшоўшы ў літаратуру з ваеннай тэмай, Вы не расстаецеся з ёй і цяпер, калі амаль тры дзесяцігоддзі аддзяляюць нас ад пераможнай вайны 1945 года?

— К 1951 году, калі я пачаў пісаць, выйшла ўжо шмат кніг аб вайне. Але многае з таго, што траплялася мне, выклікала незадаволенасць. Гэтае незадавальненне было штуршком. Затым прыйшла перакананасць, што ваенны матэрыял дае магчымасць больш востра вырашаць многія праблемы, якія хвалююць сучаснае грамадства. Суровыя абставіны вайны бязлітасна выкрываюць подласць, прыстасавальніцтва, маральную глухасць.

Пачынаючы з «Жураўлінага крыку», напісанага ў 1959 годзе, амаль штогод з'яўлялася чарговая ваенная аповесць В. Быкава. І кожную з неаслабнай увагай чытаў і сустракаў чытач. Аднак раз, сабраны разам у двухтомніку, ці не здадуцца яны аднастайнымі? Вайна, бой і зноў бой. Але, як на вайне, дзе ёсць месца ўсяму — болю, адчаю, смерці, спа-дзяванню, радасці і жыццю, — усяму, акрамя аднастайнасці і суму, так і аповесці Быкава выклікаюць усе чалавечыя пачуцці, акрамя суму, бо вайна ў творах пісьменніка адлюстравана гранічна праўдзіва.

Сілай пісьменніцкага майстэрства аўтар робіць чытача саўдзельнікам апісваемых падзей, прымушае адчуць холад прамёрзлых акапаў і нясцерпную смагу параненага, інстынктыўны страх чалавечай істоты перад немінучай смерцю і пачуццё абавязку, якое перамагае гэты страх, агіду здрады і веліч подзвігу.

Максімальная рэалістычнасць ваенных аповесцей пісьменніка заснавана на вялікім уласным франтавым вопыце. Радавы, малодшы лейтэнант, затым лейтэнант, В. Быкаў ваяваў у пяхоце, артылерыі, быў два разы паранены, закончыў вайну ў Аўстрыі камандзірам узвода.

— Васіль Уладзіміравіч, што з асабістага ваеннага вопыту ўвайшло ў Вашы аповесці?

— Найбольш блізкая да таго, што давалася перажыць самому, «Трэцяя ракета». Многа ўласнага аповесцяў «Мёртвым не баліць» і «Праклятая вышыня». Цалкам прыдуманы сюжэт і характары «Альпійскай балады» і «Здрады». Не быўшы ў партызанах, напісаў

«Сотнікава», «Круглянскі мост», «Абеліск».

Творы Васіля Быкава шырока вядомы ў нашай краіне. Між іншым, на рускую мову пісьменнік перакладае іх сам і гаворыць, што над перакладам часам даводзіцца працаваць не менш, чым над арыгіналам. Аповесці Быкава выдаваліся ў братніх сацыялістычных краінах, у Англіі, Італіі, ФРГ. Прычына гэтай папулярнасці не толькі ў праўдзівым адлюстраванні вайны, самай крывавай, якую зазнаў свет, яна таксама і ў пазіцыі аўтара, яго ваяўнічай нянавісці да вайны.

Для пакалення, што нарадзілася пасля 1945-га, мір, нібы паветра, успрымаецца як натуральны стан. Але вось у турботы і радасці сённяшняга дня ўрываецца гранатны выбух, што абрывае жыццё 22-гадовага лейтэнанта Івановіча («Дажджыць да світання»), чарга разрыўных куль, пасля якой назаўсёды робіцца нерухомым цэла санінструктара Люсі, маладой прыгожай дзяўчыны («Трэцяя ракета»). Урываецца, каб нагадаць нам, што яны загінулі дзеля нашага мірнага дня, каб мы падзялілі іх боль і іх нянавісць да фашызму, да вайны.

— Васіль Уладзіміравіч, ці маеце Вы намер адыйсці ад ваеннай тэмы?

— Нядаўна закончыў работу над новай аповесцю, зноў ваеннай. Яе героі — тры партызаны, сярод іх адна дзяўчына. «Воўчая зграя» (так называецца аповесць) будзе надрукавана ў «Маладосці» і «Новым мире». Якім будзе наступны твор, не ведаю. А мара напісаць «мірную» аповесць ёсць.

З героямі твораў Васіля Быкава мы сустракаліся на кінаэкране. На «Беларусьфільме» па сцэнарыю пісьменніка пастаўлены «Трэцяя ракета», «Альпійская балада», «Пастка». П'еса В. Быкава «Апошні шанс», якая ідзе на сцэне Гродзенскага драматычнага тэатра, узятая для пастаноўкі Маскоўскім мастацкім акадэмічным тэатрам.

— Напэўна, будучы новыя драматычныя творы, кінасцэнарыі?

— Не, п'ес больш пісаць не буду. Сцэнарыі для кіно напішу абавязкова.

Як пісьменнік Васіль Быкаў амаль не зазнаў перыяду вучнёўства. З першай жа аповесці яго творы вызначаліся мастацкай дасканаласцю. Гэта не азначае, што ў майстэрстве пісьменніка не было росту. Захапляючыся завершанасцю формы «Трэцяй ракеты», рамантычнай узнёскасцю «Альпійскай балады», мы разумеем, што «Сотнікаў», «Абеліск» — новая, вышэйшая ступень у творчасці Быкава, у першую чаргу ў пастаноўцы і вырашэнні глыбокіх маральных праблем, у філасофскім асэнсаванні вытокаў стойкасці і гераізму савецкага чалавека.

Аповесці Васіля Быкава «Абеліск» і «Дажджыць да світання» вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі СССР. Гэта прызнанне вялікай значнасці творчасці беларускага пісьменніка, які, аб'явіўшы вайну вайне, не панідае перадавой, бо адчувае сябе адказным за будучыню.

Тамара РЭУТОВІЧ.

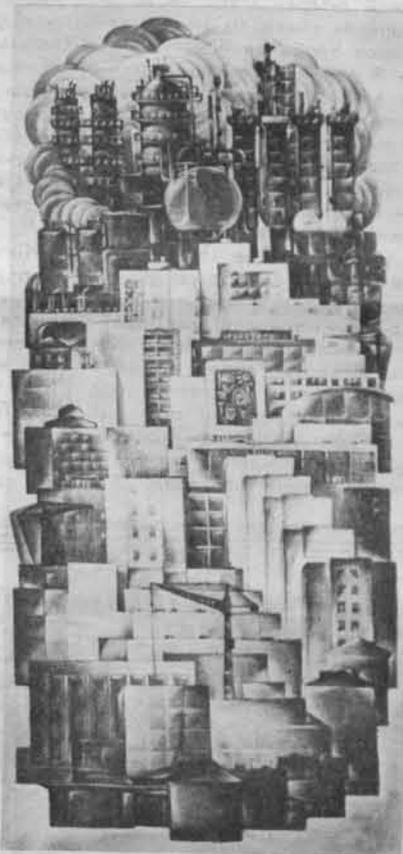
З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

На рэспубліканскай выстаўцы акварэлі 1970 года многія аматары выяўленчага мастацтва звярнулі ўвагу на работы наваполацкага мастака Віктара Лук'янава з серыі «Зямля полацкая, старажытная і юная». Гэтыя карціны былі прадстаўлены таксама на выстаўцы беларускага мастацтва ў Вільнюсе, знаёміліся з імі і масквічы. Зараз «Стары Полацк» і «Наваполацк», трыпціч «Талін», некаторыя іншыя творы В. Лук'янава экспануюцца на выстаўцы «Наваполацкія мастакі», наладжанай у маладым беларускім горадзе, у Палацы культуры нафтаперапрацоўчага завода. На выстаўцы прадстаўлены цікавыя работы мясцовых мастакоў, сярод якіх трэба адзначыць графіку У. Пацэвіча, чаканку В. Дзіўніча, драўляную скульптуру В. Цецянехі.

У Наваполацку працуюць 24 прафесійныя мастакі, якія займаюцца афармленнем інтэр'ераў грамадскіх будынкаў, упрыгожваюць горад мазаічнымі пано, скульптурнымі кампазіцыямі. Удала аформлены інтэр'еры цэнтральнай пошты, палацаў культуры нафтавікоў і будаўнікоў, сярэдняй школы № 5, рэстарана «Пралеска», дзіцячага кафэ «Бураціна». Створана група прамысловай эстэтыкі пры галоўным архітэктары хімакміна.

НА ЗДЫМКАХ: У. ПАЦЭВІЧ. Эскіз мазаічнага пано для будынка кантрольна-вымяральных прыбораў хімакміна; В. ЛУК'ЯНАЎ. З серыі «Зямля полацкая, старажытная і юная» — «Стары Полацк», «Наваполацк».

«ПЕСНЯЙ ВІТАЮ Я ВАС»

Шматлікая літаратура пра жыццё і творчасць народнага песняра Беларусі Якуба Коласа папоўнілася альбомам «Песняй вітаю я вас!», які толькі што выйшаў у выдавецтве «Беларусь».

Здымкі расказваюць аб асноўных падзеях з біяграфіі Коласа. На іх можна ўбачыць хату, у якой нарадзіўся песняр, леснічоўкі ў Ластку і Альбуці, дзе некалі жыла сям'я Міцкевічаў, Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю, будынак Пінкавіцкай школы. Багата прадстаўлены пасляваенныя гады: «Якуб Колас сярод воінаў Савецкай Арміі», «Якуб Ко-

лас каля сваёй хаты», «Якуб Колас — грыбнік», «Якуб Колас — віцэ-прэзідэнт АН БССР — у сваім рабочым кабінце», «Якуб Колас на ўрадавай трыбуне» і іншыя. За кожным гэтым эпізодам — жыццё вялікага песняра, чалавека, грамадзяніна.

Змешчаны ў альбоме таксама выказванні М. Багдановіча, М. Горкага, К. Крапівы, Р. Шырмы, М. Лужаніна аб творчасці песняра.

Складальнікі альбома «Песняй вітаю я вас!» — М. Базарэвіч і І. Курбека.

ПЛАТОН ГАЛАВАЧ- ПУБЛІЦЫСТ

Р. Булацкага і Э. Карніловіча «Платон Галавач-публіцыст». Аўтары манаграфіі раскрываюць палітычныя і сацыяльна-гістарычныя ўмовы, у якіх фарміраваўся публіцыстычны талент пісьменніка.

Беларускую публіцыстыку 20—30 гадоў нельга ўявіць без актуальных артыкулаў, фельетонаў, нарысаў, памфлетаў П. Галавача. Улічваючы, што ён пэўны час быў сакратаром

ЦК ЛКСМБ, аўтары засяродзілі ўвагу на яго праблемных артыкулах, змешчаных у газетах «Чырвоная змена», «Звязда», «Советская Белоруссия». У асобе П. Галавача выдатна спалучаліся якасці камсамольскага кіраўніка з талентам партыйнага публіцыста-арганізатара.

У кнізе шырока асвятляецца ўдзел Галавача ў культурным жыцці рэспублікі, яго актыў-

ная дзейнасць на пасадзе рэдактара газеты «Чырвоная змена», а затым часопіса «Польмя рэвалюцыі».

Аўтары даследавання паклапаціліся, каб найбольш поўна данесці да чытача значнасць укладу пісьменніка ў культурнае жыццё рэспублікі, вызначыць яго ўдзел у арганізацыйна-палітычным умацаванні літаратурнага аб'яднання «Маладняк».

П. Галавач пакінуў нашчадкам немалую літаратурна-навуковую спадчыну. Аўтары кнігі правялі карпатлівую даследчую работу, вывучылі пісьмы П. Галавача (чарнавыя рукапісы, на жаль, не захаваліся), яго перапіску з рускім пісьменнікам У. Лідзіным, далі змястоўны аналіз моўна-лексічнага багацця артыкулаў палымянага трыбуна.

Б. ЗУБКОўСкі.

ПАЧАТАК

У мінулым годзе на экранях рэспублікі і краіны з вялікім поспехам дэманстравалася дакументальная стужка аб'яднання «Летапіс» студыі «Беларусь-фільм» «Птушка ікс», створаная рэжысёрам Д. Міхлеевым і апэратарам У. Цеслюком па сцэнарыю І. Пісьменнай і Р. Раманава. Тое, што поспех гэты быў цалкам заслужаны, пацвердзіла журы Міжнароднага фестывалю ў Тэгеране, прысудзіўшы фільму прыз «Залаты дэльфін».

Героі «Птушкі ікс» — першакласнікі III-й школы Заводскага раёна Мінска Аўтару цікавілі іх характары і ўзаемаадносіны, працэс нараджэння думкі, станаўленне асобы на пачатку жыцця.

«Кожны дзень у школе доўжыцца дзесяць новых адкрыццяў. Яны пазнаёмліся не толькі з усімі літарамі алфавіту роднай мовы, але і з дзіўнай лацінскай літарай «ікс» — матэматычным сімвалам невядомага, якое трэба знайсці.

— Я раней думаў, што ікс — гэта такая птушка, якую ўсе ловяць і не могуць злавіць, — гаворыць адзін хлопчык. — Аказваецца, птушка называецца фенікс.

— Ікс падобны на звера з рогамі і капітамі, які ўвесь час упіраецца і не хоча давацца ў рукі, — сцвярджае другі.

Аднак фільм пераканаўча сведчыць, што дзеці пад кіраўніцтвам настаўніцы Раісы Кароль выдатна спраўляюцца з упартым іксом. У свае 7 год яны з вялікай павагай ставяцца да матэматыкі, да электронна-вылічальных машын, якія аблягчаюць працу чалавека.

— Калі б не было матэматыкі, не было б нават водаправодна...

— Калі б не было матэматыкі, я проста не ведаю, што было б...

На ўроках матэматыкі Раіса Мікалаеўна развівае ў сваіх маленькіх выхаванцаў умённе мысліць лагічна, а таксама смеласць, волю да пераадолення цяжкасцей — якасці, якія так спатрэбяцца ім у жыцці.

Аўтары фільма здолелі стварыць на здымках такія ўмовы, што вучні паводзяць сябе зусім натуральна. Якія падобныя і ў той жа час розныя гэтыя дзеці! Прага дэзнацца пра яназвяданае, жыццярэаднасць, энергія, што б'е праз край, жаданне заслужыць пахвалу настаўніцы — гэтыя рысы агульныя, бадай, для ўсіх. Але паназіраем за кожным паасобку, калі выконваецца асабліва складанае заданне. Адзін увесь паглыбіўся ў творчасць, другі імкнецца ў яго падглядзець, трэці, яшчэ не пачаўшы работу, перш за ўсё будзе загародку ад суседа па парце. Дзяўчынка (відаць, выдатніца) рашае задачку з какетліва-капрызным выразам твару — маўляў, і гэта вы называеце цяжкасцямі?..

Кінематаграфісты маюць намер прасачыць за лёсам сваіх герояў з першага да дзесятага класа. Зараз ідуць здымкі наступнай кінаавелы пад умоўнай назвай «Ты паэт і я паэт». Калі ў «Птушцы ікс» увага аўтараў была сканцэнтравана на рацыянальным пачатку, то тут на першым плане — эмацыянальны свет дзяцей. Ідзе ўрок рускага чытання. Вучні (цяпер ужо трэцякласнікі) выказваюць цікавыя меркаванні аб мастацтве, літаратуры, у прыватнасці, аб паэзіі. Раіса Мікалаеўна знаёміць іх з паняццямі вобразнага ладу верша, рыфмы, рытма, прапануе самім паспрабаваць напісаць чатырохрадкоўе па зададзеным рыфмах. І — нават нечакана для сябе — выслухоўвае цудоўныя экспромты нахшталь

кага чытання. Вучні (цяпер ужо трэцякласнікі) выказваюць цікавыя меркаванні аб мастацтве, літаратуры, у прыватнасці, аб паэзіі. Раіса Мікалаеўна знаёміць іх з паняццямі вобразнага ладу верша, рыфмы, рытма, прапануе самім паспрабаваць напісаць чатырохрадкоўе па зададзеным рыфмах. І — нават нечакана для сябе — выслухоўвае цудоўныя экспромты нахшталь

Все звезды в небе утонули,
Лишь звездочка одна плыла,
Как будто возвращалась
в улей
Совсем забытая пчела.

Альбо
По деревне ходит сон,
Ночке он хороший друг.
Чуть услышит детский стон,
Сказкой обернется вдруг.

Пазнаёміўшыся з «Птушкай ікс», мы былі перакананы, што вучні Раісы Мікалаеўны — прыроджаныя матэматыкі. А яны аказаліся і паэтамі!

Праз кожны год-два беларускія кінематаграфісты будуць здымаць у гэтым класе чарговую кінаавелу. Урэшце з'явіцца паўнаметражны дакументальны фільм, які расказае аб станаўленні асобы маладога чалавека 80-х гадоў. Сталася гэтага пакалення прыпадзе ўжо на XXI стагоддзе...

С. КЛИМКОВИЧ.
НА ЗДЫМКАХ: адзін з герояў будучага фільма; клас — асноўная здымачная пляцоўка.
Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

Усеаюзнае аб'яднанне «Саюзатракцыён» дэманструе ў Мінску экспанаты індустрыі забавы ЗША, ФРГ, Італіі, Францыі, якія былі закуплены на міжнароднай выставцы 1972 года. Васьмідзесяттонны шаснаццаціметровы «Супер-8» на велізарных скорасцях дае магчымасць за дзве хвіліны адчуць сябе аўтагоншчыкам, а італьянская дзіцячая карусель «Космас», фантастычнае спалучэнне фарбаў, мільгаючых і ззяючых агнёў, розных машынак з класонамі і гудкамі, — мара любога дзіцяці...

Атракцыёны маляўніча аформлены, радыёфікаваны. Вечарам уключаецца эфектнае электрычнае афармленне.

НА ЗДЫМКУ: атракцыёны ў парку імя Чэлюскінцаў у Мінску.

ГУМАР

— Гэта вы былі неасцярожнымі! — напранае шафёр пешахода, якога ён ледзь не задавіў. — Я працую шафёрам ужо дзесяць год, і да гэтага часу са мной нічога падобнага не здаралася!

— Я таксама не навічок! — абурецца пешаход. — Я хаджу пяшчом ужо пяць дзесяць год!

Суддзя:

— Вы прызнаеце, што назвалі паліцэйскага драўлянай галавой?

Абвінавачваемы:
— Не, я толькі сказаў, што на вырб яго галавы пайшло добрае бярвяно.

У час чарговых вучэнняў з самалёта скінулі парашутыстаў.

— Дапамажыце! — крычыць адзін з жахам. — Мой парашут не раскрыўся!

— Ну і што ж? — супакойвае яго другі, пралятаючы міма. — Гэта ж усяго толькі вучэнні!

— Я прыйшла з вамі памірыцца, — сказала авечка ваўку. — Як зрабіць так, каб і вы былі сытыя, і мы цэлыя?

— Ты вельмі добра зрабіла, што прыйшла, — адказаў ваўк. — Калі б вы ўсе так прыходзілі, у нас не было б ніякіх праблем.

ГЛУШЦЫ ЖЫВУЦЬ У ВАЛЬЕРАХ

Недалёка ад цэнтральнай сядзібы Бярэзінскага запаведніка ў сасновым ляску знаходзіцца незвычайнае збудаванне, абгароджанае невысокім плотам. У сярэдзіне невялічкага дворыка на слухах нацягнута металічная сетка, за ёю яшчэ адна сетка — палатная, а за гэтымі «двайнымі сценамі» то паважна ходзяць, то гарэзнічаюць, узмахваючы крыламі, то шчыплюць сасновыя шыпулькі, шчоўкаючы крывымі дзюбамі, грацыёзныя глушцы. У вальеры іх восем — чатыры самцы і чатыры самкі. За перагародкаю з сеткі бегаюць шустрыя чубатыя рабочыі.

Калі глушэц-самец задзірае галаву з чырвонымі, як кроў, бровамі і нібыта прыслухоўваецца да ўсіх гукаў, што раздаюцца навокал, пер'е на грудзях яго пераліваецца ў сонечных промнях зялёна-сіняватым бляскам. У гэтай паставе ён нейкі манументальны, велічны. І міжволі, глядзячы на старажытную птушку, сусцішваешся, здзіўся на яе незвычайную прыгажосць і ўспамінаеш, колькі ёй прысвечана літаратурных твораў, артыкулаў і навуковых прац.

Самкі амаль удвая меншыя, афарбоўка пер'я стракатая, паводзяць сябе нейк прыцішана і затоена, нібыта не жадаюць, каб на іх звярталі ўвагу.

За глушцамі можна паназіраць толькі з-за плоту, бо ўваход у вальеру строга забаронены птушкі вельмі пахлавівыя.

Гэтыя глушцы — гадаванцы работніка запаведніка Таццяны Кутавай. Вывеліся яны ў інкубатары, выраслі ў вальеры.

Развядзенне глушцоў у няволі — першая спроба ў Беларусі. А наогул глушцоў спрабавалі разводзіць даўно. І толькі ў апошнія гады пэўных поспехаў у вальерным развядзенні дамагліся супрацоўнікі Дарвінскага запаведніка (Валагодская вобласць).

Таццяна Яўгенаўна паставіла задачу: распрацаваць навукова-тэхнічныя мерапрыемствы па вальернаму развядзенню цецеруковых, вывучыць біялогію размнажэння. Вальера зроблена па праекту Кутавай. Яна ж распрацавала і свой рацыён кармлення маладых глушцоў.

Качатковыя вызавы яшчэ рана рабіць, але першыя поспехі радуюць. Есць падставы сказаць, што глушцоў можна ўжо разводзіць для заапаркаў, і кожны зможа паглядзець на іх зблізка. А калі прыкнінуць на будучае, глушцы могуць з цягам часу стаць хатнімі. Есць у іх вельмі каштоўная якасць: растуць хутка і набіраюць да пяці кілаграмаў вагі, а корм для дарослых птушак — прасты і даступны.

Д. ВЯСПАЛЫ.

ПОМНИКИ БЕЛАРУСКОЙ АРХИТЕКТУРЫ

Непадалёку ад сучаснага цэнтра Пінска, на левым беразе ракі Піны, узвышаецца старажытная манументальная пабудова, якая і цяпер прыцягвае ўвагу наведвальнікаў. Зараз тут дом п'янераў, а некалі была рэзідэнцыя пінскага староства, пасла на сейм Рэчы Паспалітай, удзельніка будаўніцтва Дняпра-Неманскага канала М. Бутрымовіча, які ўзвёў свой палац у другой палове XVIII стагоддзя. Гэта быў час, калі ў беларускай манументальнай архітэктуры адбывалася станаўленне класіцызму. У гэты перыяд асабліва шырокага маштабу дасягае будаўніцтва гарадскіх і загарадных палацаў, пачынаецца карэная рэканструкцыя многіх беларускіх гарадоў па адзіным рэгулярным плане. Вялікі ўплыў на беларускую архітэктуру аказвае творчасць вядомых рускіх архітэктараў класіцыстычнай школы — Стасова, Старова і інш. Тым не менш, традыцыі барока ў грамадзянскім дойлідстве захоўваліся амаль да канца XVIII — пачатку XIX ст. і сінтэзаваліся з асновамі класіцызму.

Палац Бутрымовіча — гэта «П»-падобная ў плане пабудова з цокальным паверхам. Анфіладная планіроўка першага паверха яшчэ вырашана ў традыцыйна барока. Сярэдняю частку займаюць асноўныя парадныя памяшканні з авальнай залай у цэнтры, што ўтварае эркер з балконам на галоўным фасадзе. Бакавыя крылы маюць два ўзроўні, у якіх размешчаны жылыя памяшканні. Палац Бутрымовіча ярка прадстаўляе асноўны кірунак развіцця архітэктуры класіцызму ў Беларусі ў канцы XVIII стагоддзя.

НА ЗДЫМКУ: палац Бутрымовіча ў Пінску.
Ю. ЯКИМОВИЧ.

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНИНСКИ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-87, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. № 894.